

BKT agresivnosti kod djece

Izv. prof. prim. dr. sc. Vlatka Boričević
Maršanić, dr. med., spec. psihijatar, subspec.
dječje i adolescentne psihijatrije

HUBIKOT

2023

Agresija...

- lat. aggressio – napad, napadanje
- biološki uvjetovan nagon

Adaptivana funkcija - nužna za opstanak:

- Obrana sebe ili drugih od prijetnje
- Osiguravanje sredstava za život
- Reprodukcija

Agresija

Benigna agresija

- Neutralizirana je, kontrolirana
- Umjereni i skladni, kreativni, u funkciji rasta i razvoja
- Učenje, umjetnost, sport, humor i rad

Maligna agresija

- Povišena, nedovoljno kontrolirana i razorna agresija
- Probija granice i prelazi na vanjske osobe ili objekte te ih razara

Podjele maladaptivne agresije:

- Aktivna vs. Pasivna
- Direktna vs. Indirektna
- Verbalna vs. Fizička
- Ofenzivna vs. Defanzivna
- Reaktivna vs. Proaktivna
- Afektivna vs. Predatorna
- Instrumentalna vs. Hostilna

Reaktivna ili impulzivna agresija

- Impulzivno reagiranje na provokaciju
- Negativni afekt – ljutnja, bijes
- Visoka pobuđenost AŽS
- Odgovor na prijetnju - obrana

Proaktivna ili instrumentalna agresija

- Planirano ponašanje koje nije vezano uz provokaciju
- Motivirana ostvarivanjem nekog cilja – predmet/stvar, nagrada, moć, socijalna dominacija
- Agresija je instrument za postizanje cilja
- Nema pobuđenosti AŽS
- Nema negativnog afekta
- Povezanost s psihopatijom

Agresija kod djece

Dječaci

- više direktne i fizičke agresije od djevojčica
- biološki uzorci – muški spolni hormoni - veća tjelesna aktivnost i snaga dječaka
- socijalizacija

Djevojčice

- podjednako agresivne kao dječaci
- više koriste relacijsku agresiju

Agresija kod djece

- verbalna ili fizička ponašanja koja nanose štetu drugoj osobi ili nekom objektu
- učestala pojava kod djece
- problematično – kada je učestala i vrlo ozbiljna

Agresija kod djece - transdijagnostički simptom

Glavno obilježje (trajanje 6 mj.):

- Poremećaj s prkošenjem i suprostavljanjem F91.3
- Poremećaj ophođenja – nesocijalizirani, socijalizirani, ograničen na obitelj F 91.0-2

Ostali poremećaji:

- Neurorazvojni poremećaji – ADHD, autizam, intelektualne teškoće
- Mješoviti poremećaj osjećaja i ponašanja (F92)
- Depresija, distimija
- Anksiozni poremećaji – GAP, OKP, PTSP

Poremećaj ponašanja s prkošenjem i suprostavljanjem F91.3

- predškolska i rana školska dob – 6-16% dječaka, 2-9% djevojčica
- izrazito prkosno, neposlušno, provokativno ponašanje
- odsutnost težih disocijalnih ili agresivnih postupaka

Dg. kriteriji:

- Djeca su ljuta, lako gube strpljenje, uvredljiva, osjetljiva, osvetoljubiva, svadljiva, prkosnog ponašanja, iritabilnog raspoloženja
- Odbijanje zahtjeva odraslih, okrivljavanje drugih za svoje pogreške
- Bar 4 simptoma od gore navedenih moraju biti prisutna barem 6 mjeseci

Poremećaj ophođenja

- Ponavljano i trajno ponašanje kojim su povrijeđena prava drugih ili pravila i norme ponašanja
- Postojanje tri ili više kriterija u zadnjih 12 mjeseci, s time da se barem jedno javlja tijekom zadnjih 6 mjeseci

- Agresija prema ljudima i životinjama
- Uništavanje imovine
- Prevare i krađe
- Ozbiljno kršenje pravila

•**F91.0** obitelj

•**F91.1** nesocijalizirani

•**F91.2** socijalizirani

- Prevalencija: 1-10%
- Muški : ženski 3 : 1
- Početak u djetinjstvu - početak najmanje jednog kriterija poremećaja ponašanja prije 10. g

Poremećaj ophođenja

Agresija prema ljudima i životinjama

- često tiraniziranje, prijetnje ili zastrašivanje drugih,
- često započinjanje fizičkih tuča,
- upotreba oružja koje može izazvati ozbiljno fizičko oštećivanje (palica, cigla, razbijena boca, nož, pištolj),
- fizička surovost prema ljudima,
- fizička surovost prema životinjama,
- krađe predusretanjem žrtve (ulični napad, krađa torbica, iznuđivanje, oružana pljačka),
- prisiljavanje na seksualne aktivnosti

Uništavanje imovine

- namjerno upuštanje u potpaljivanje s namjerom uzrokovanja ozbiljne štete
- namjerno uništavanje imovine drugih (drugačije nego potpaljivanjem)

Prevare i krađe

- provala u tuđu kuću, zgradu ili automobil
- često laganje da se dobiju dobra ili naklonost ili izbjegnu obaveze
- krađa vrijednih stvari bez presretanja žrtve (krađa u dućanu ali bez provale i ulaska, krivotvorenje)

Poremećaj ophođenja

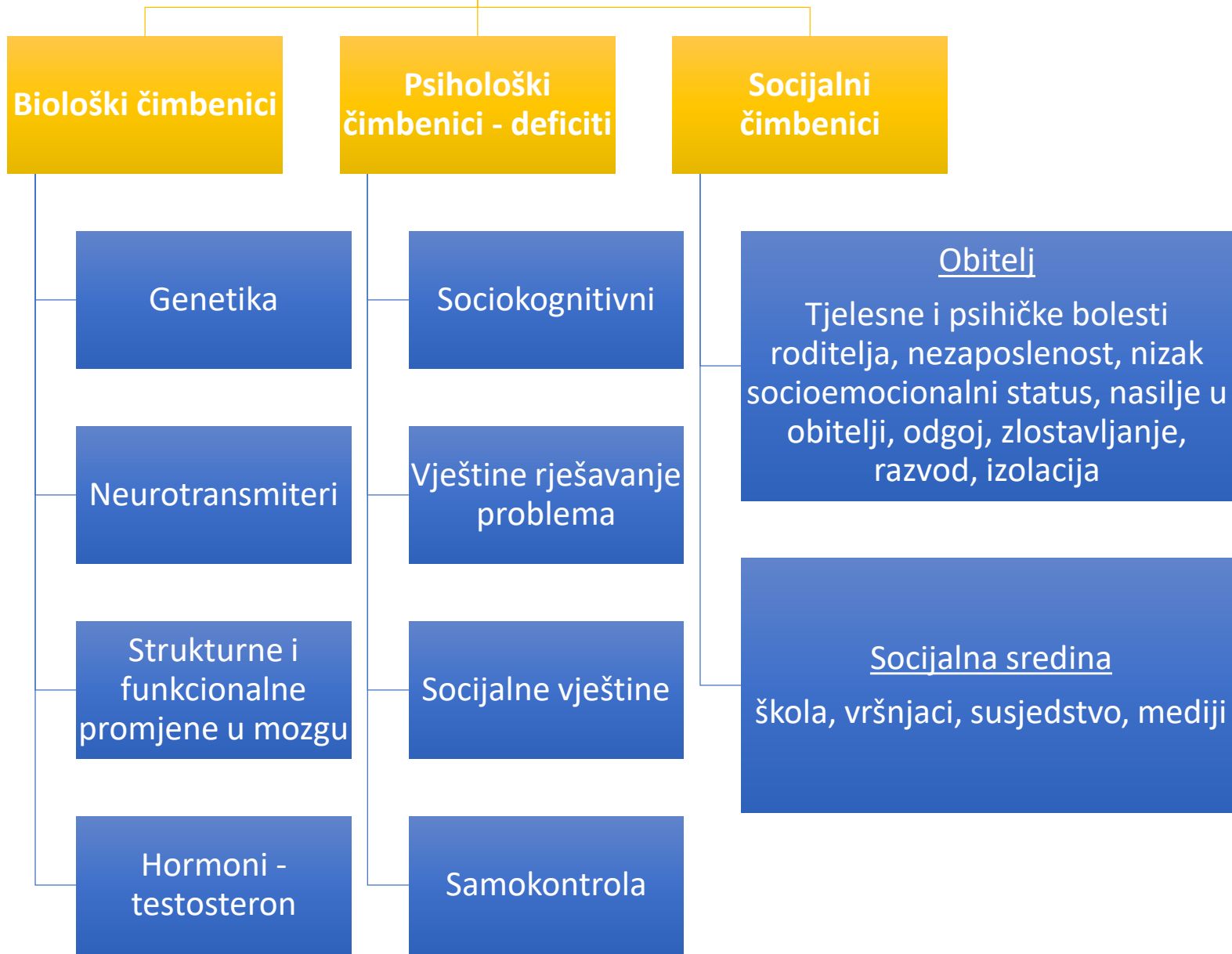
Ozbiljno kršenje pravila

- Često ostajanje vani noću usprkos roditeljskih zabrana, s početkom prije 13. godine
- bježanje od kuće preko noći barem dva puta tijekom života u roditeljskom ili zamjenskom domu (ili jedanput bez vraćanja kroz duže razdoblje),
- bježanje sa školske nastave, prije 13. godine

Poremećaj u ponašanju uzrokuje klinički značajno oštećenje socijalnog, akademskog ili poslovnog funkcioniranja

Etiologija Agresivnog ponašanja djece

Agresivno ponašanje djece - Zaštitni (protektivni) čimbenici

Individualni

- Blag temperament
- Bolje intelektualno funkcioniranje
- Samopouzdanje
- Empatija
- Talenti
- Slobodne aktivnosti
- Hobi

Obiteljski

- Dobar odnos s roditeljima – emocionalno topao odnos, jasno definirana očekivanja i podrška, konzistentnost u odgoju
- Dobar nadzor roditelja kada nisu u školi
- Povezanost i uključenost obitelji u pomoćne oblike socijalne potpore

Škola i okolina

- Pozitivna interakcija s nastavnicima
- Adekvatnost programa
- Povezanost s vršnjacima koji nemaju smetnji u ponašanju
- Povezanost s odraslima izvan obitelji koji potiču prosocijalno ponašanja

Agresija i ljutnja.....

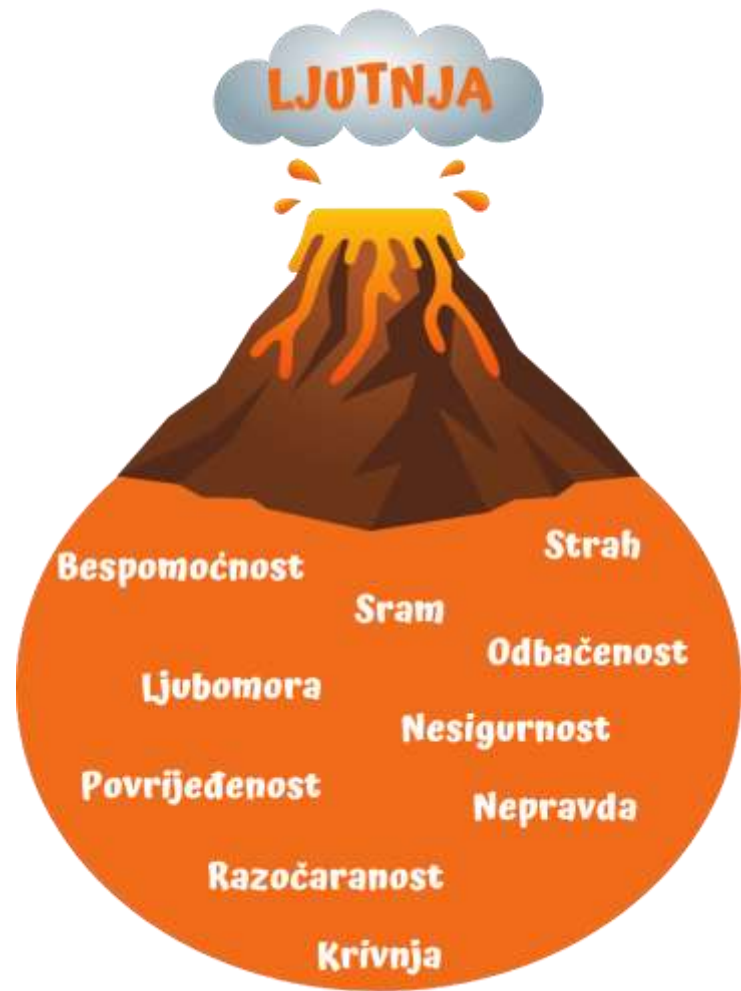
Ljutnja

- Najčešći osjećaj povezan s agresijom
- Normalna ljudska emocija
- Reakcija na prijetnju ili nepravdu

Bijes

- Nekontrolirana ljutnja

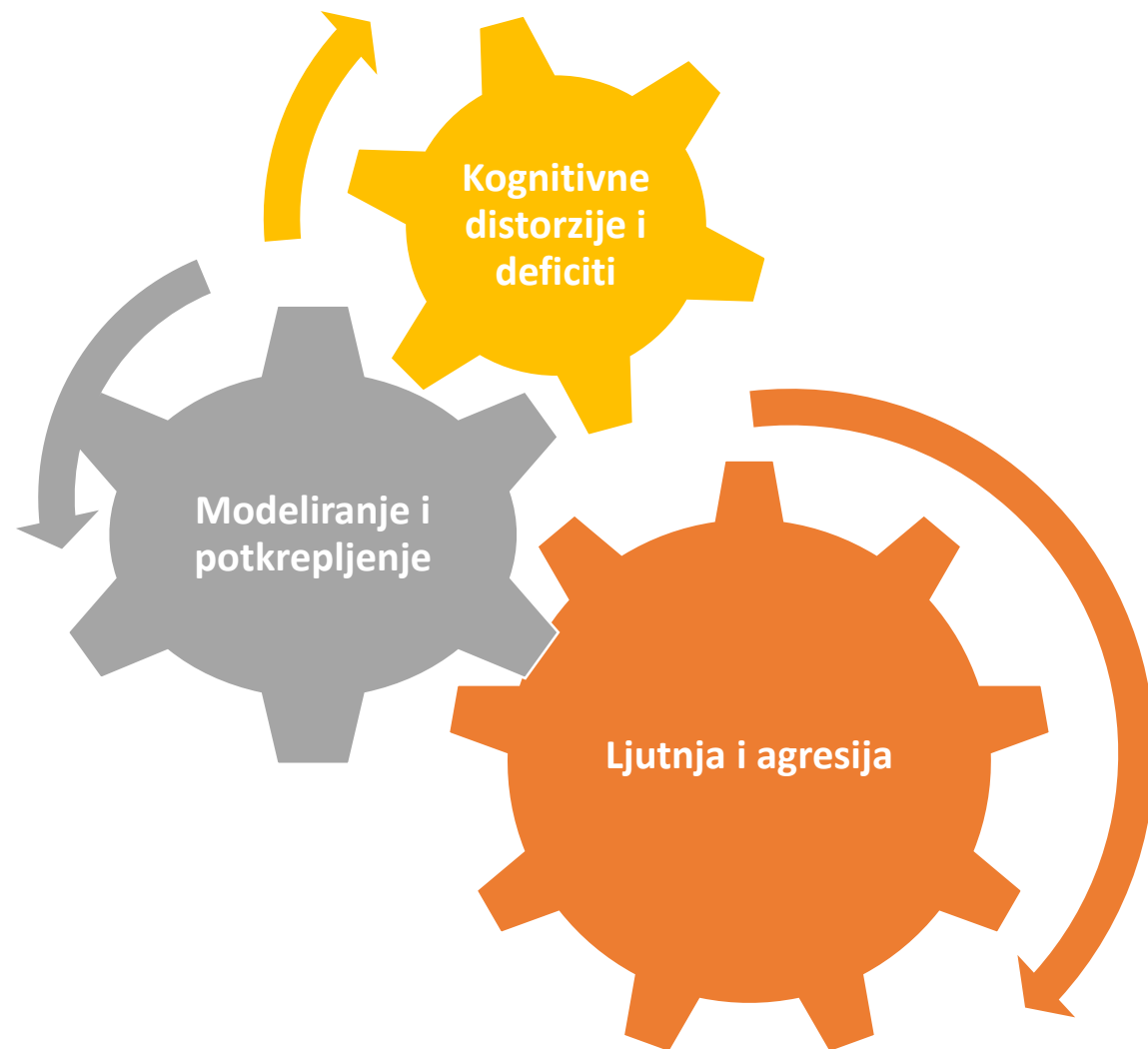

Ljutnja je često maska...

- Sekundarni osjećaj
- Pokriva ili prekriva stvarne osjećaje
- Način suočavanja sa situacijom kada nisu prorađeni stvarni osjećaji

Kognitivno bihevioralni model ljutnje i agresije

Socijalno-kognitivni model ljutnje i agresivnosti

Događaj -
Podražaj

Socijalno-kognitivna
procjena

Agresija

Uzbuđenje -
ljutnja

Kognitivne karakteristike agresivne djece

Socijalno kognitivne procjene - percepcija

- uočavaju više agresivnih i neprijateljskih znakova, neutralne stimuluse interpretiraju iskrivljeno (prijetnja, nepravda, neprijateljstvo, kršenje pravila)
- atribucijska pogreška - precjenjivanje tuđe agresivnosti i podcjenjivanje vlastite
- prebacivanje odgovornosti na druge
- opravdavanje vlastite agresivnosti

Rješavanje problema u socijalnim situacijama

- manji broj rješenja
- manje verbalnih načina rješavanja, više rješenja kroz direktnu akciju
- malo rješenja koja uključuju suradnju
- odabiru agresivne odgovore/rješenja problema
- procjenjuju agresivno ponašanje korisnim
- vjeruju da prosocijalno ponašanje nije učinkovito u socijalnim interakcijama

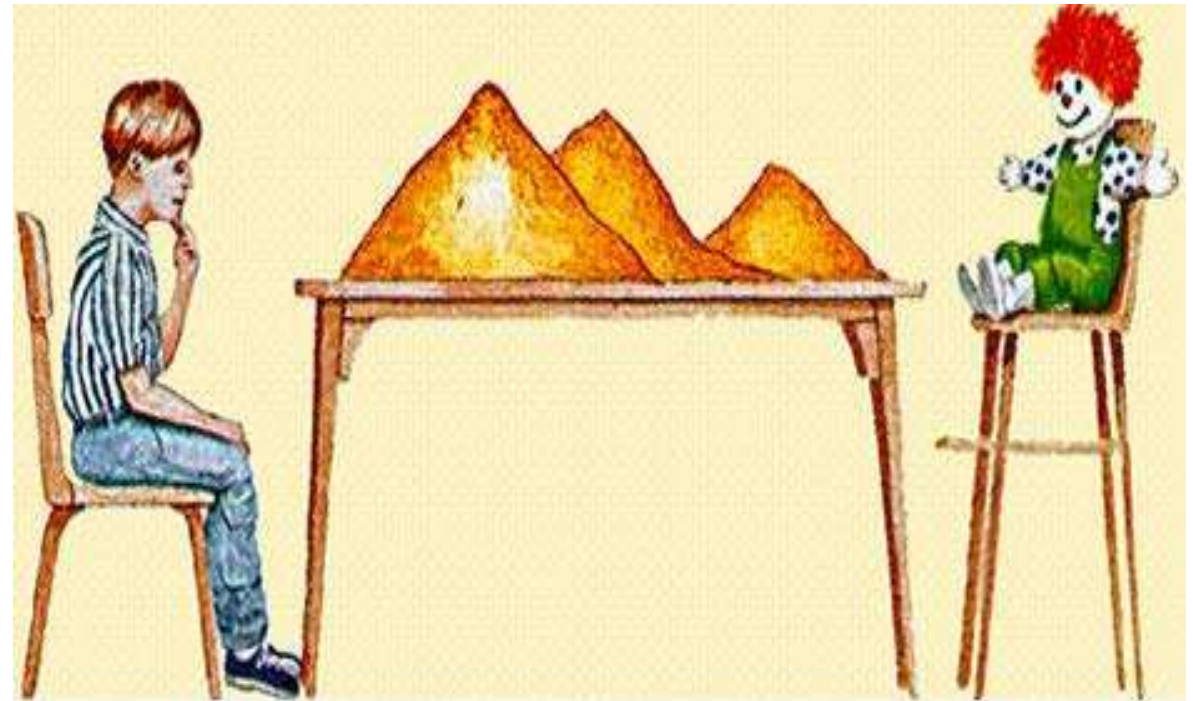
Ostalo

- težnja za dominacijom i osvetom
- niska empatija
- očekivanje da agresija donosi korist
- očekivanje da će drugi agresivno reagirati
- **Predoperacijski period kognitivnog razvoja 2.-7-g.** (Piaget) - egocentrizam, nerazvijeno prepoznavanje perspektive mišljenja druge osobe, nemogućnost uživanja u tuđu ulogu, zanemarivanje namjere osobe koja je nešto učinila

Kognitivno funkcioniranje djeteta

Predškolska dob (2 - 7 g.) - Piaget - predoperacijski period

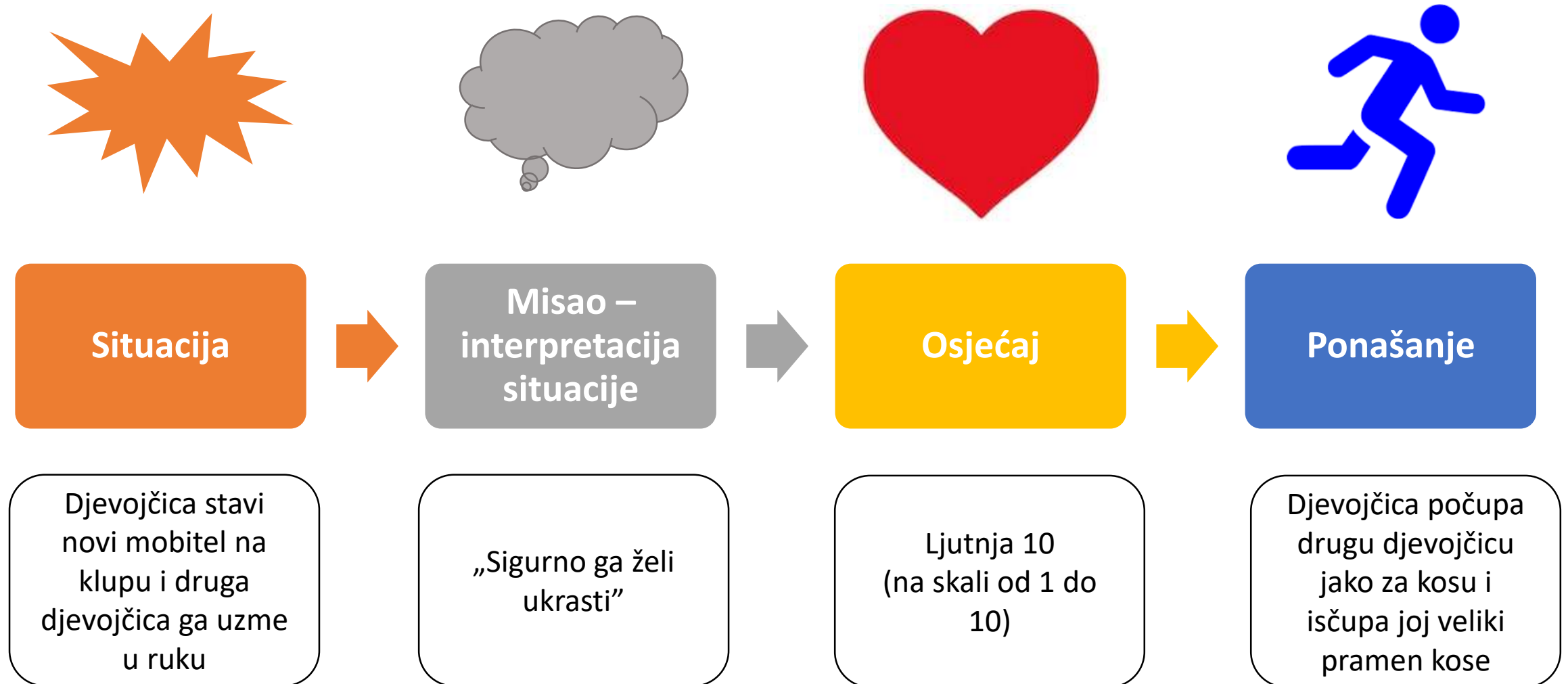
- Egocentrizam
- Nerazvijeno prepoznavanje perspektive mišljenja druge osobe
- Nemogućnost uživljanja u tuđu ulogu
- Zanemarivanje namjere osobe koja je nešto učinila

Piaget's "3 mountains" egocentrism test:

"Draw how the mountains would look from the doll's point of view."

Socijalno-kognitivni model ljutnje i agresivnosti

Agresivno dijete - procjena

Dijete

- **Prenatalni** čimbenici – alkohol, droge, lijekovi tijekom trudnoće
- **Perinatalni** čimbenici – hipoksija, infekcije
- **Postnatalni** čimbenici – upalne i traumatske bolesti mozga
- **Tjelesni** razvoj i bolesti
- **Kognitivni** razvoj – intelektualno funkcioniranje
- **Jezično-govorni** razvoj
- **Socioemocionalni** razvoj

Roditelji i obitelj

- **Privrženost**
- **Roditeljski odgojni stil** – emocionalna toplina i kontrola
- **Obiteljsko** funkcioniranje
- **Zdravlje roditelja** (tjelesne i psihičke bolesti)
- **Ne/zaposlenost** roditelja, SES
- **Nasilje** u obitelji
- **Zanemarivanje i zlostavljanje**
- **Razvod**

Okolinski čimbenici

- **Škola** – školski uspjeh, teškoće učenja, odnosi s nastavnicima i vršnjacima, bullying
- **Vršnjaci**
- **Zajednica**, okruženje, susjedstvo
- **Mediji** – tv, internet, društvene mreže, videoigrice, igrice
- **Traumatska** iskustva

Multidisciplinarna obrada
dječji psihijatar, psiholog,
socijalni pedagog, logoped,
neuropedijatar

Procjena agresivnog djeteta

Procjena djeteta:

- Ponašanje
- Socijalno – kognitivno - afektivne karakteristike
- Samokontrola i samoregulacija
- Empatija
- Zauzimanje perspektive
- Socijalne vještine
- Vještine rješavanja problema

- **Različite interakcije** (dijete-roditelj, dijete-nastavnik, dijete-trener i sl.)
- **Situacijske varijable** koje su povezane s agresivnim ponašanjem (↑↓)

